

بهترین تجارب پایداری اجتماعی در مناطق تاریخی

انتشارات طحان

ناشر تخصصی معماری و شهرسازی

بهترین تجارب پایداری اجتماعی در مناطق تاریخی

تدوین

اسکان بشر سازمان ملل متحد

ترجمه

راحله اختراعی طوسی

الهه ذوقی حسینی

مصطفی نوروزی

انتشارات طحان

ناشر تخصصی معماری و شهرسازی

عنوان و نام پدیدآور	: بهترین تجارب پایداری اجتماعی در مناطق تاریخی/ تدوین اسکان بشر سازمان ملل متحد؛ ترجمه راحله اختراعی طوسی، الهه ذوقی حسینی، مصطفی نوروزی.
مشخصات نشر	: تهران : طحان، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۰۰ص: مصور (رنگی).
شابک	: 978-600-7581-92-6
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: عنوان اصلی : Best practices on social sustainability in historic districts.
موضوع	: مناطق تاریخی -- نگهداری و مرمت
موضوع	: Historic districts -- Conservation and restoration
موضوع	: شهرسازی -- جنبه‌های اجتماعی
موضوع	: City planning -- Social aspects
موضوع	: توسعه پایدار -- جنبه‌های اجتماعی
موضوع	: Sustainable development -- Social aspects
شناسه افزوده	: اختراعی طوسی، راحله، ۱۳۵۸ - مترجم
شناسه افزوده	: ذوقی حسینی، الهه، ۱۳۵۹ - مترجم
شناسه افزوده	: نوروزی، مصطفی، ۱۳۶۰ - مترجم
شناسه افزوده	: برنامه اسکان بشر سازمان ملل متحد
شناسه افزوده	: United Nations Human Settlements Programme
رده بندی کنگره	: ۹۰۵۳NA ۱۳۹۷ ۸۵ب/۸
رده بندی دیویی	: ۶۹/۳۶۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۴۶۱۲۲

بهترین تجارب پایداری اجتماعی در مناطق تاریخی

تدوین: اسکان بشر سازمان ملل متحد

ترجمه: راحله اختراعی طوسی - الهه ذوقی حسینی - مصطفی نوروزی

چاپ : سام

صحافی : سام

نوبت چاپ : اول ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

مدیر تولید: ابوالفضل چلاغلو

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۸۱-۹۲-۶

قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

irwww.tahanpub.
tahan_publication@yahoo.com

تلفن مرکز پخش: ۰۲۱-۶۶۴۰۳۲۰۸-۶۶۴۰۳۱۹۱
تلفکس: ۰۲۱۶۶۹۶۷۰۵۹ همراه: ۰۹۱۲۱۹۸۵۶۱۷

فهرست مطالب

شماره صفحه	عنوان
۵	تقدیر تشکر
۷	مقدمه
۱۰	بررسی اجمالی زمینه‌ها و موضوعات
۱۲	مطالعات موردی
۱۳	ژوهانسبورگ، آفریقای جنوبی: حوزه ارتقاء شهری
۱۸	فلسطین: احیای مراکز تاریخی و اشتغال‌زایی از طریق مرمت
۲۴	شهر قدیمی حلب، سوریه بهبود عملکرد محیطی شرکت‌های کوچک و متوسط
۳۲	یانگ ژو، چین: حفاظت از شهر باستانی و بهبود محیط‌زیست مسکونی
۳۸	لهاسا، تبت، حفاظت جمعی میراث فرهنگی شهری
۴۴	نانینگ، چین: تغییر چهره برای باززنده‌سازی عملکردهای اصلی شهر
۴۹	پکن: پروژه آزمایشی حفظ منابع طبیعی، دلیلی برای تأمل
۵۵	برنامه حفاظت از میراث شهر ویگان در فیلیپین
۷۰	بازسازی پایدار شهری وین، اتریش
۷۵	حفاظت شهر بانسکا اشتیاونیسا، جمهوری اسلواکی
۷۹	حفاظت و بازسازی میراث تاریخی جهانی، سانتیاگو دکامپوستلا، اسپانیا
۸۴	حفظ میراث فرهنگی، هالمستاد، سوئد
۸۸	کوبا: مداخله شهری در مرکز تاریخی بایامو
۹۲	کیتو، اکوادور: مسکن اجتماعی در منطقه تاریخی

یادداشتی بر کتاب

به قلم مهندس محسن هاشمی رفسنجانی

افت کیفیت و منزلت مکان موجب می‌شود حجابی بر روی ارزش‌های بافت تاریخی قرار گیرد که مانع از نمود ارزش‌ها باشد، و سخن راندن از بافت تاریخی عمدتاً به مصیبت، ناهنجاری، ناامنی، نابهنجاری، و غیره معطوف می‌شود. جالب است که در زمانه جدید این اتفاق برای بافت تاریخی هر شهری در هر کجای دنیا رخ می‌دهد آن را به بقیه بافت‌های تاریخی شبیه کرده است. کتاب حاضر که در قالب گزارش‌های مرکز سکونتگاه‌های انسانی سازمان ملل تهیه شده، در پی ارائه نمونه‌های موفق این زمینه، در عرصه جهانی می‌باشد. بازخوردهای اقتصادی، مدیریتی، فرهنگی و کالبدی حاصل از این پروژه‌های اعیان‌سازی نشانگر آن است که توجه اکثر کشورها از حوزه‌های کالبدی به سوی مسائل اجتماعی و اقتصادی تغییر جهت داده است. متأسفانه عدم پاسخگویی به نیازهای معاصر در بافت‌های تاریخی شهرهای ایران، موجب تخلیه این قسمت شهر از اکثریت سکنه بومی خود شده است. بررسی مصادیق جهانی حفاظت و احیای هسته‌های تاریخی و بارزش شهری و استنتاج منطقی از آن‌ها، یکی از اصول اساسی و مدون در امر برنامه‌ریزی، سیاستگذاری و تصمیم‌گیری در حوزه مطالعات شهری می‌باشد. همچنین از سرکار خانم دکتر الهه ذوقی حسینی و همکاران ایشان، خانم مهندس راحله اختراعی و آقای مهندس مصطفی نوروزی که زحمت ترجمه و چاپ این اثر را کشیده‌اند، قدردانی و سپاسگذاری می‌کنم.

تقدیر و تشکر

با تشکر از همکاران زیر:

مطالعات موردی پکن و نانینگ توسط فو جینگ نوشته شده است.

مطالعه موردی کیتو توسط Monica Davila Jarrín و Pablo Gago Lorenzo نوشته شده است و Pedro Manuel Moreno آن را ویراستاری کرده است. مطالعه موردی حلب توسط دکتر Maan Chibli نوشته شده است.

بقیه مطالعات موردی از بانک اطلاعاتی بهترین تجارب UN-HABITAT، www.bestpractices.org برداشت شده است. مطالعات موردی این بانک اطلاعاتی برای جایزه بین‌المللی دبی، در ارتباط با بهترین تجاربی که باعث ارتقای زندگی می‌شوند، فرستاده شده است.

دیدگاه‌های بیان شده مربوط به نویسنده می‌باشند.

با سپاس فراوان از زحمات بی‌دریغ استاد ارجمند آقای محمدرضا معمار صادقی.

مقدمه

تأثیر جهانی شدن بر شهرها، بسیار و مختلف بوده است. آزادسازی تجارت جهانی و گردش آزادتر سرمایه، شهرها را به اندازه ملت‌ها، در خط مقدم رقابت اقتصادی قرار داده‌اند. برخی شهرها با مزیت‌های رقابتی از قبیل نیروی کار تحصیل کرده، بنادر واقع در مکان‌های استراتژیک، فرودگاه‌ها و همچنین سایر زیرساخت‌های حمل‌ونقل و ارتباطات قادر به سرمایه‌گذاری در تجارت جهانی به سرعت رو به گسترش، بوده‌اند. بسیاری دیگر، دارایی‌های مادی و فرهنگی منحصر به فردی را برای جذب گردشگری به سرعت رو به گسترش، به‌کار گرفته‌اند. با این حال، بسیاری از شهرها و کشورها، در حال دست و پنجه نرم کردن با چالش‌های جهانی شدن اقتصادی و مالی می‌باشند. آن‌ها همچنین باید با سیاست‌های نئولیبرالی تجویز شده برای ادغام کردنشان در اقتصاد جهانی و رقابتی‌تر کردنشان، دست و پنجه نرم کنند. تأثیر دوگانه‌ی فقدان فرصت و گسترش نابرابری، خود را به شکل تفکیک اراضی و قطبی شدن اقتصاد نشان می‌دهد. این‌ها عوامل عمده سهم در خشونت و جرایم شهری هستند که به نوبه خود پایداری بلندمدت اجتماعی و اقتصادی شهر را تهدید می‌کنند. اشکال پایدار شهرسازی نیازی بیش از رویکردهای سازگار با محیط‌زیست نسبت به برنامه‌ریزی و توسعه شهری دارند. آن‌ها خواستار اصلاحات ساده‌تر رویکردهای فعلی در ترویج و توزیع رشد اقتصادی هستند. آن‌ها به مجموعه‌ای هماهنگ از سیاست‌های اجتماعی فراگیر نیاز دارند که بتوانند اطمینان دهند مزایای شهرسازی امروز در آینده پایدار باقی خواهند ماند.

در یک دنیای شهری رو به رشد، ارتقاء شهرسازی پایدار؛ که دربرگیرنده مسائل مربوط به رشد اقتصادی، برابری اجتماعی، انسجام قومی و فرهنگی و حفاظت از محیط‌زیست می‌باشد، نیازمند برنامه ریزی استراتژیک، اجماع، و حلو و فصل اختلافات است.

در طول چند دهه گذشته، محدوده مرکز شهرها^۱ و مناطق تاریخی‌اشان در سراسر جهان رو به زوال گذاشته‌اند. در بسیاری از شهرها ترکیبی از خانه‌های قدیمی، متراکم، زیرساخت‌های فرسوده و خدمات ضعیف منجر به مهاجرت ساکنان به سکونتگاه‌های دورافتاده و رها کردن ساختمان‌های خالی و جمعیت سالخورده شده است. در دیگر شهرها، ساکنان متعهد به مدرن کردن منازل و محل کار خود شده‌اند که اغلب به ضرر میراث معماری گذشته بوده است. از سویی دیگر، در حالی که چنین طرح‌هایی می‌تواند در حفظ مناطق انتخاب شده موفق باشد، گرایش به آسیب رساندن به منطقه را دارند و به ندرت چرخه معیوب زوال مرکز شهر در جهت توسعه حومه نشینی را تغییر می‌دهند.

امروزه فرآیندهای نوسازی (اعیانی سازی)^۲ به‌طور فزاینده‌ای، انسجام اجتماعی مناطق تاریخی را تهدید می‌کند و اغلب به تغییر و تحول شدید و در نهایت تخلیه اجباری منجر می‌شوند. نوسازی، یک فرآیند اجتماعی فضایی می‌باشد که معمولاً دو شکل به خود می‌گیرد: یکی از طریق ممانعت از حضور طبقه کارگر در مناطقی که از پیش بورژوا بوده‌اند انجام می‌گیرد؛ و دیگری از طریق افزایش افشار ثروتمند جامعه در منطقه‌ای که تا به آن روز از نظر جامعه شناختی مخلوط و یا اکثراً از افشار طبقه کارگر بوده است اتفاق می‌افتد.

مراکز شهری تاریخی به مکان‌های تبادل اجتماعی در حال رشد تبدیل شده‌اند. افزایش ناگهانی در اجاره‌ها و ساخت‌وساز، مستاجران را وادار به ترک خانه‌ها و محلاتشان کرده است. به نظر می‌رسد که مراکز شهرها که در آن فشار اجتماعی و اقتصادی بیشتر است به یک نیروی گریز از مرکز تبدیل شده‌اند که قربانیان آن ساکنان طبقه کارگر می‌باشند. در برنامه مدیریت تحولات اجتماعی (MOST) سازمان آموزشی، علمی، فرهنگی ملل متحد (یونسکو) از سال ۱۹۹۶ توجه خاصی به دیدگاه‌های اجتماعی برای نوسازی مراکز شهری داده شده است. نمایشگاهی از پروژه‌های متنوع نوسازی میزگردی را در دومین گردهمایی مرکز سکونتگاه‌های انسانی سازمان ملل^۳ پشتیبانی کرد. شش سال بعد در ونیز برخی از شرکت‌کنندگان میزگرد استانبول، دعوت شدند تا به تفکر در مورد احیای پایدار و اخلاق مدار مناطق تاریخی بپردازند. نتایج اصلی این دو میزگرد در یک نشریه یونسکو "از استانبول تا ونیز" گردآوری شد: احیای اجتماعی پایدار مناطق تاریخی، و سخنرانی معماران. در سال ۲۰۰۴، در خلال گردهمایی انجمن شهری مرکز سکونتگاه‌های انسانی سازمان ملل^۴ که در بارسلونا، اسپانیا برگزار شد، یونسکو برخی از شیوه‌های درست و غلط تقویت پایداری اجتماعی در پروژه‌های احیای شهری در مناطق تاریخی را مطرح کرد. همزمان، HABITAT گفتگویی را در مورد واقعیت‌های شهری معطوف به این موضوع، سازماندهی کرد.

^۱ مناطق نزدیک مرکز شهر که معمولاً با مشکلات اجتماعی و اقتصادی مواجه هستند: Inner Cities

^۲ فرآیند بازسازی و اصلاح یک ساختمان و یا محدوده مطابق با سلیقه طبقه متوسط به بالا: Gentrification

^۳ HABITAT II

^۴ UN HABITAT World Urban Forum

مطالعات موردی زیر گزیده‌ای از طرح‌های بهبود و حفاظت میراث فرهنگی را نشان می‌دهند که در پایگاه داده‌های بهترین تجارب UN HABITAT موجود می‌باشد. آن‌ها از میان تمام مناطق جهان برای نشان دادن تنوع نقاط ورود، روش‌هایی که توسط جوامع مختلف در زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی متفاوت برای رسیدگی به موضوع مناطق تاریخی در محدوده خود استفاده می‌کنند، انتخاب شده‌اند. همه این موارد، رویکردهایی را که در طی یک دوره، خود را ثابت کرده‌اند، از جمله برخی از آن‌ها که ارتقا یافته و تکرار شده‌اند، را ارائه می‌دهند. دروس آموخته شده از این مطالعات موردی در راهنمای UNESCO/UN HABITAT برای مقامات محلی با نام مناطق تاریخی برای همه: "یک رویکرد اجتماعی و انسانی به احیای پایدار" گنجانده شده است.